

SCHOL

Factsheet

ALGEMEEN

Schol is een belangrijke vissoort voor de Nederlandse vissector, samen met tong zelfs één van de belangrijkste wat betreft aanvoer op de Nederlandse afslagen. Het scholbestand in de Noordzee en het Skagerrak fluctueert al langere tijd net onder de 1 miljoen ton en bevindt zich ver boven het veilige streefniveau. Het scholquotum wordt initieel verdeeld met het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, België, Duitsland en Frankrijk. Om ervoor te zorgen dat we ook in de toekomst van schol kunnen genieten, worden diverse maatregelen genomen om het bestand gezond te houden en verantwoord te bevissen. Dit gebeurt zowel op Europees niveau als op nationaal niveau door de vissers zelf.

BIOLOGIE

De schol (*Pleuronectes platessa*) behoort tot de familie van de scholachtige; een grote platvisfamilie waartoe veel bekende soorten behoren zoals heilbot, bot, schar en tong-schar. Schol leeft op de zeebodem waar hij vooral weekdieren en wormen eet. Het is een ovale platvis en gemakkelijk te herkennen aan de heldere oranje-rode stippen op de bovenzijde. De onderkant van de schol is wit. Deze platvis kan maximaal 90 centimeter groot worden bij een gewicht van 7 kilo, maar wordt echter zelden groter dan 50 centimeter met een gewicht van 2 à 3 kilo. Schol leeft op zanderige of gemengde bodem van dicht bij de kust tot dieptes van 200 m. De meeste volwassen schol leeft echter op een diepte van ongeveer 10-50 meter en de jongere exemplaren in ondiep water. Overdag leven ze ingegraven in de bodem, terwijl ze 's avonds en 's nachts een stuk actiever zijn.

Schol paait in de maanden december tot en met maart bij een temperatuur van ongeveer 6 graden. Het water moet voldoende zout zijn om de eitjes te laten drijven. De hoeveelheid eitjes die een vrouwtje produceert ligt tussen de 50.000 en de 500.000.

Binnen 10-20 dagen komen de eitjes uit en voeden de kleine larven zich met microscopisch klein plankton. Na 1-2 maanden begint de metamorfose: het linkeroog verschuift naar de bovenkant van het hoofd en de kleine visjes gaan met hun linkerkant naar beneden zwemmen.

Zo wordt een ronde larve een platte vis. De onderkant is kleurloos en de bovenkant krijgt donkere pigmenten. De groeisnelheid van de jonge vis verschilt en hangt bijvoorbeeld af van populatiegrootte (en daarmee voedselcompetitie). Tijdens de eerste zomer kunnen de jongen groeien tot een lengte van 7-12 cm, waarna ze geleidelijk naar dieper water verhuizen. Schol eet weinig tot niets in het winterseizoen, waardoor de groei vrijwel stopt. De schol is dan ook het dikst in de zomer en het dunst in de periode van december tot maart (de paaiperiode). Tijdens deze periode wordt het visbestand met rust gelaten om ervoor te zorgen dat het bestand op pijl blijft. Ook is schol in de paaiperiode erg mager van vlees. Vanaf mei wordt de eerste echt lekkere schol gevangen, ook wel bekend als 'Meischol' of in Duitsland als 'Maischolle'.

VISSERIJ

Scholpopulatie en visserijsterfte in de Noordzee

Visserijbiologen schatten elk jaar de grootte van de visbestanden, ze kijken dan aan de hand van de SSB (Spawning Stock Biomass). Dit cijfer geeft aan hoeveel volwassen vis er in de zee zwemt. Daarnaast wordt er ook gekeken naar welk gedeelte van het volwassen bestand bevestigd wordt (ook wel visserijdruk genoemd).

De visserijbiologen kijken of de grootte van het visbestand gezond is door te bepalen of het volwassen bestand boven het voorzorgsniveau komt. Het voorzorgsniveau is het niveau (grens) waarop de voortplantingscapaciteit van het bestand niet wordt aangetast. De basis van de spaarrekening, die altijd minimaal gelijk moet blijven om te kunnen groeien (rente). Visserij vissen zo als het ware alleen de rente op, en het visbestand blijft gezond.

Spawning Stock Biomass

De grootte van het scholbestand schommelde in het verleden sterk, maar is sinds begin jaren '90 stabiel. De laatste decenia is het bestand flink aan het groeien. De SSB van schol zit ver boven het voorzorgsniveau en is dus erg gezond. Het scholbestand is sinds 1957 zelfs nog nooit zo groot geweest, er is dus in de verste verte geen sprake van overbevissing. Elk jaar wordt een recordhoeveelheid schol genoteerd door ICES, de internationale club van visserijbiologen. Het paaibestand van schol in de Noordzee wordt nu geschat op ruim 1,2 miljoen ton, 5x hoger dan het benodigde paaibestand voor duurzaam beheer.

Sterfte van het scholbestand

Het deel van het visbestand dat jaarlijks sterft door visserij in de Noordzee is al een aantal jaar sterk aan het dalen. Dit is mede te danken aan de inspanningen van de visserijsector, maar ook door krimp van de vloot. De sterfte van het scholbestand ligt ver onder het niveau dat visserijbiologen als voorzorgsdrempel hebben gesteld, wat betekent dat schol in de Noordzee duurzaam wordt bevestigd.

Visserij op schol

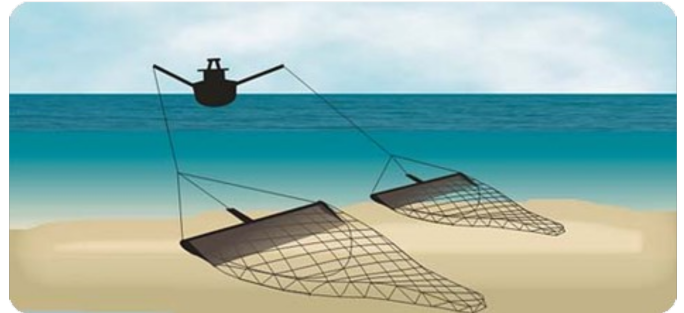
Traditioneel wordt er met name gevestigd op schol met gebruik van de boomkor-techniek (al dan niet vervangen door de Sumwing). Er wordt echter ook gebruik gemaakt van andere vistechnieken zoals twinriggen, fly-shooten en outriggen.

Boomkorvisserij

Schol wordt gevestigd in de boomkorvisserij in het centrale gedeelte van de Noordzee met een minimum maaswijdte van 100-120 mm, afhankelijk van het gebied. In de gemengde visserij op tong en schol in de zuidelijke Noordzee worden mazen van 80 mm gebruikt. Bij de traditionele boomkorvisserij hangen er twee netten aan de gieken (één aan bakboord en één aan stuurboord) die aan de zijkant van het schip overboord worden gehangen. Er wordt dus met twee netten tegelijk gevestigd. Tijdens het vissen, staan de twee gieken vrijwel horizontaal boven het water en de netten worden achter het schip aangetrokken. Ieder visnet is met een vislijn vastgemaakt aan de giek en wordt opgehouden door een boom. De boom was vroeger altijd een lange stalen pijp, met zogenaamde sloffen aan de zijkant, die ervoor zorgen dat de boom en het net op de gewenste hoogte boven de zeebodem blijven. In veel gevallen is deze boom vervangen door een zogeheten Sumwing, een soort vliegtuigvleugel die de weerstand (en dus het brandstofverbruik) vermindert.

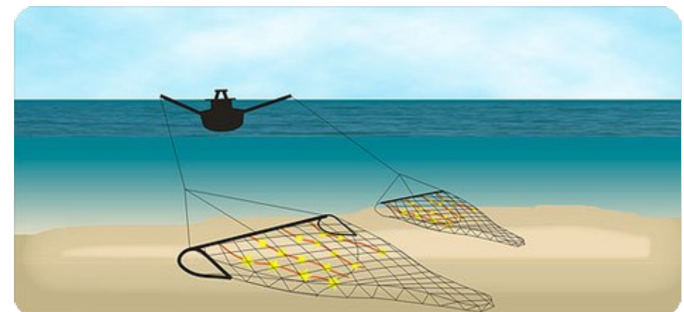
De vis wordt opgeschrikt met kettingen, zogeheten wekkerkettingen.

De mazen van het net zijn aan het begin groter dan aan het einde. De te kleine (ondermaatse) vis kan dan ontsnappen, en de 'maatse' vis blijft in het net zitten. Na een trek wordt het net met de kuil (het uiteinde van het net waar de vis zich in verzamelt) naar boven aan boord gehaald. Door de kuil van het net open te trekken, valt de vangst in een bak. De vis wordt aan boord van de kottor op grootte gesorteerd, schoongemaakt (gestript) en schoongespoeld. Daarna wordt de vis in plastic kratten en ijs gelegd en opgeslagen in het gekoelde visruim.

Pulsvisserij

Bij pulsvisserij werd de vis door korte en lichte elektrische pulssjes van de bodem opgeschrikt in plaats van door de kettingen. **Pulsvisserij is sinds 1 juli 2021 volledig verboden door de EU, ondanks de bewezen verduurzaming. Puls was met name gericht op tong, maar daarbij werd ook schol gevestigd.**

Bijvangst en discards (teruggooi)

Behalve de doelsoorten waar de visserij zich op richt (bijv. de doelsoorten schol en tong), vangen vissers ook andere soorten bij. Dat komt omdat de vissen waarop wij in Nederland vissen, niet in uniforme scholen zwemmen, zoals haring en makreel. De vis die wij vangen, zwemt allemaal door elkaar heen waardoor je dus naast je doelsoort ook andere vissen bijvangst. Deze bijvangsten kunnen worden verdeeld in gewenste en ongewenste bijvangst. Gewenste bijvangst bestaat uit commercieel interessante soorten die aan wal gebracht mogen worden. Ongewenste bijvangst is vangst die niet kan of mag worden verkocht. Deze zogenaamde discards bestaan uit commerciële soorten waarvoor de visser geen quotum (meer) heeft of die kleiner zijn dan de verplichte minimummaat of commercieel niet interessant of organismen zoals bodemdieren.

Discards van schol

Het percentage discards (teruggooi) is van vele factoren afhankelijk. Belangrijk zijn de maaswijdte, de vangsttechniek, het visgebied, tijdstip, seizoen en gedrag van de vissoort. Het bijvangen van schol komt vooral voor in de boomkorvisserij op tong met 80 mm mazen in de zuidelijke Noordzee. De 80 mm maaswijdte die nodig is om tong te vangen, komt niet overeen met de maaswijdte van 120 mm die 'hoort' bij de minimum aanlandingsmaat van 27 cm van schol. Hierdoor komt er ondermaatse schol in de netten terecht. Aan de andere kant vindt er weinig tot geen ongewenste vangst van (te kleine) schol plaats in de gerichte scholvisserij met grote mazen.

Er wordt op verschillende manieren onderzoek gedaan naar het verminderen van bijvangst, ofwel het verbeteren van de selectiviteit in de bodemvisserij. In Nederland wordt het onderzoek zowel uitgevoerd door vissers zelf als door het wetenschappelijke instituut Wageningen Marine Research. De uitkomsten van de onderzoeken op de diverse schepen, vistechnieken en gedurende verschillende seizoenen of jaren kunnen van elkaar verschillen. Sinds de nieuwe Data Collectie Verordening (2008/949/EG) in 2009 van kracht is gegaan, hebben alle EU-lidstaten hun bemonsteringsintensiteit drastisch moeten verhogen. Wageningen Marine Research heeft dit gedaan door middel van een self-sampling project waarbij vissers onder een vast protocol meewerken aan de bemonstering.

Overleving van bijvangst

Naast de hoeveelheid bijvangst is ook de mate van overleving van bijvangst een onderwerp van discussie. De visserijsector zet zich in meer wetenschappelijk betrouwbare data over de overleving van bijvangst te verkrijgen, wat van belang is omdat sinds 2019 de aanlandplicht van kracht is. Vroeger moesten vissers ongewenste bijvangst overboord houden, nu moeten ze ongewenste bijvangst waar een quotum voor geldt, meenemen tenzij ze een uitzondering verkregen hebben op basis van onderzoek naar selectiviteit en overleving. Op dit moment vinden in Nederland diverse proeven plaats met netten en werkwijzen die selectiever zijn en de overleving van ondermaatse schol te verbeteren.

Beheermaatregelen scholbestand en –visserij

Voor de meeste vissoorten worden in Europees verband maatregelen genomen om het voortbestaan van het bestand veilig te stellen. Dit is ook het geval voor het scholbestand in de Noordzee. De Europese beheermaatregelen bestaan bijvoorbeeld uit een jaarlijkse quotering van de hoeveelheid die mag worden gevangen, begrenzing van de visserijcapaciteit die mag worden ingezet, en minimum aanvoermaten en maaswijdtes. Ook is er een meerjaren beheerplan voor de gemengde bodemvisserij in de Noordzee.

Keurmerken

Veel visserijen binnen en buiten Nederland zijn inmiddels gecertificeerd met een duurzaamheidskeurmerk. Eén van de bekendste daarin is de Marine Stewardship Council, ofwel MSC. Het MSC-keurmerk richt zich op ecologische duurzaamheid en kijkt naar (1) de toestand van het visbestand, (2) de impact van de visserij op het ecosysteem en (3) het beheer van de visserij.

Het MSC-keurmerk kan alleen worden behaald indien een derde partij de visserij toetst aan de standaarden van MSC en de visserij op alle drie de punten een voldoende behaalt. Na het behalen van het certificaat wordt elk jaar bekeken hoe de vooruitgang is van de visserij ten aanzien van de verbeterpunten die zij mee hebben gekregen. De schol gevangen op de Noordzee is MSC gecertificeerd.

Maatschappelijke discussie

De visserij op schol is een vorm van gemengde bodemvisserij, een visserij waar natuur- en milieuorganisaties kritiek op hebben omdat de zeebodem beroerd wordt en er sprake is van bijvangst. De pulsvisserij was voor de tongvisserij (en daarmee geassocieerde scholvangsten) een grote stap vooruit, niet alleen was de methode selectiever en was er minder bodemberoering dan met de kettingen, ook werd er veel minder brandstof verstoekt en dus minder CO₂ uitgestoten. De pulsvisserij is echter in de EU zwaar onder druk komen te staan en uiteindelijk in een politiek proces verboden, tot grote teleurstelling van de Nederlandse vissers. Sindsdien wordt er gezocht naar alternatieve manieren om platvis te vangen, zo wordt er geëxperimenteerd met waterspray tuigen, aanpassingen aan de Sumwing en het gebruik van borstels en waterwervelingen in plaats van kettingen.

Aanvoer van schol

De minimum aanvoermaat van schol ligt op 27 cm. Vervolgens is schol ingedeeld in 4 lengteklassen, zie daarvoor tabel 1. De kleinere schol (schol 3 en 4) komen meestal in de industriële verwerking terecht, terwijl schol 1 en 2 vaak bij de verhandel terecht komen. Van schol werd in 2023 31% minder aangevoerd. De totale aanvoer van schol op de Nederlandse afslagen in 2023 was 12.054 ton. De waarde van deze schol bedroeg ca 34,4 miljoen euro. In 2022 bedroeg de waarde van de totale aanvoer nog ongeveer 36 miljoen euro.

HANDEL

Import en export van schol

Schol wordt hoofdzakelijk als diepgevroren filets geëxporteerd. Italië de belangrijkste afnemer, gevolgd door Duitsland en Groot-Brittannië. Daarnaast worden er ook kleine hoeveelheden verse schol en diepgevroren hele schol geëxporteerd.

Verwerking van schol

De platvisindustrie bestaat overwegend uit bedrijven die gespecialiseerd zijn in de verwerking en afzet van platvis uit de Noordzee. De meeste bedrijven kopen verse grondstoffen in op de Nederlandse afslag. Daarna vindt bewerking plaats – dit gebeurt veelal binnen het eigen bedrijf – zoals fileren, paneren en diepvriezen. Diepgevroren en verse tong- en scholproducten nemen het grootste gedeelte van de sectoromzet voor hun rekening. Bij het grootste deel van de bedrijven zijn verwerking- en groothandelsactiviteiten volledig geïntegreerd. Op enkele fileerbedrijven na zijn alle bedrijven actief op de exportmarkt. De producten in consumentenverpakking bestaan voor het grootste gedeelte uit diepvriesproducten.

BEREIDING/GEZONDHEID

Schol is een magere vissoort met een vrij neutrale smaak. Hierdoor is een zeer gewilde consumptievis. De andere voordelen zijn dat hij aantrekkelijk is geprijsd, gemakkelijk te bereiden is, bijzonder smaakvol is en niet vet.

Kleine schollen worden vaak panklaar verkocht, van grotere schollen koopt men meestal filets. Deze filets zijn het lekkerst wanneer ze gepaneerd en gefrituurd worden. Hele schol kan het beste gegrild of gebakken worden.

BRONNEN

1. VisNed
2. Wageningen University & Research
3. Visserijnieuws
4. Visrecepten

Visafslagweg 1
2583 DM Den Haag
T: +31 (0)88 336 96 55
E: info@visbureau.nl
W: visbureau.nl

